

Кльоц Л.А. – к. психол. наук,
доцент кафедри педагогіки і психології
Житомирського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти

**Про організацію дослідно-експериментальної роботи за темою:
«Формування соціальної компетентності старшокласників шляхом
впровадження просвітницької програми
«Впевнено крокуємо у доросле життя»**

У статті проводиться опис експериментально-дослідної роботи з проблеми формування соціальної компетентності старшокласників в умовах навчального закладу. Здійснено обґрунтування дослідження, визначено основні теоретичні положення, завдання та очікувані результати.

***Ключові слова:** соціальна компетентність, соціалізація підлітка, готовність до дорослого життя, просвітницька програма.*

Актуальність дослідження. В умовах розбудови української державності надзвичайно актуальною є проблема формування соціальної компетентності старших підлітків, що зумовлено пошуком оптимальних шляхів підготовки їх до самостійного життя. На сьогодні в Україні спостерігаються негативні тенденції в усіх сферах життєдіяльності людини: високий рівень безробіття, деградація моральних цінностей, соціальна дезадаптація, низька правова захищеність дітей, підлітків та їх сімей, що призводить до низького рівня соціальної компетентності молоді. Формування соціальної компетентності особистості є одним із ключових завдань сучасної школи, що визначено державним стандартом базової і повної загальної середньої освіти (постанова Кабінету Міністрів України від 23 листопада 2011 р. № 1392) та основними орієнтирами виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів (Наказ МОН молодь спорт №1243 від 31.10.11).

Аналіз останніх досліджень. Різні аспекти проблеми формування соціальної компетентності особистості висвітлюються у працях В.Слота

(модель соціальної компетенції); О.Михайлова, В.Радула (структура та зміст соціальної зрілості); І.Бега, С.Демченко, М.Елькіна, С.Козак, А.Онковича (професійна та комунікативна компетентність); І.Єрмакова, Л.Сохань, І.Ящука (поняття життєва компетентність); В.Масленнікова (структура соціальної компетентності). Однак, недостатньо розробленими залишаються питання обґрунтування психолого-педагогічних умов формування соціальної компетентності старшокласників в умовах навчального закладу.

Основний виклад матеріалу. Актуальність зазначеної проблеми та недостатність практичних розробок із формування соціальної компетентності сучасного випускника, обумовило вибір теми експериментально-дослідної роботи «Формування соціальної компетентності старшокласників шляхом впровадження просвітницької програми «Впевнено крокуємо у доросле життя». **Метою дослідження** є теоретичне обґрунтування сутності, змісту, структури соціальної компетентності та експериментальна перевірка психолого-педагогічних умов, що забезпечують ефективність її формування у старшокласника.

Відповідно до мети визначені **завдання**, а саме:

- теоретично обґрунтувати психолого-педагогічну модель формування соціальної компетентності старшокласника в умовах навчального закладу;
- укласти психодіагностичний інструментарій з досліджуваної проблеми;
- розробити та апробувати просвітницьку програму для старшокласників «Впевнено крокуємо у доросле життя»;
- розробити методичні рекомендації для педагогічних працівників з питань формування соціальної компетентності старшокласника в умовах навчального закладу.

Об'єкт дослідження – соціальна компетентність старшокласника.

Предмет дослідження – психолого-педагогічні умови формування соціальної компетентності старшокласника.

Гіпотеза дослідження ґрунтується на припущенні, що ефективність процесу формування соціальної компетентності старшокласника

підвищується за наступних психолого-педагогічних умов: забезпечення розвитку основних складових соціальної компетентності (когнітивно-ціннісна, емоційно-мотиваційна, інтерактивно-комунікативна, поведінково-діяльнісна); забезпечення мотивації формування соціальної компетентності; застосування методів активізації у цьому напрямі позиції педагога; використання активних психолого-педагогічних методів.

Методологічна основа дослідження базується на положеннях теорії соціалізації, філософської та психолого-педагогічної науки про соціальну сутність особистості, закономірностях формування особистості, сучасних концепціях щодо становлення та розвитку особистості.

Теоретичною основою дослідження є концептуальні погляди на категорію Я в психології та філософії (Р. Бернс, У. Джеймс, Дж. Мід, І. Кант); принцип єдності свідомості, самосвідомості й діяльності (О. Леонтьєв, С. Рубінштейн, Л. Виготський, С. Максименко, К. Абульханова-Славська); провідні принципи психології розвитку (Л. Виготський, А. Петровський), системності (Б. Ананьєв, О. Леонтьєв), активності (К. Абульханова-Славська, А. Бодальов, А. Петровський), принцип актуалізації особистісного потенціалу як детермінанти становлення особистості (К. Роджерс, Т. Титаренко); положення про зміст та структуру компетентності (Е.Гіденс, Є.Долл, О.Кононко, В.Масленнікова, К.Скайє, В.Слот, Л.Сохань, Х.Спанярд, А.Хуторський); психологічний розвиток підлітків (К.Крайг, Д.Кун, Ф.Райс, А.Реан); соціалізації (Е.Берн, Л.Божович, І.Кон, А.Мудрик); концепції дорослішання (А.Адлер, Л.Виготський, Е.Еріксон, Р.Хевігхерст).

Етапи проведення експерименту:

1. Перше півріччя 2013р. – підготовчий етап.
2. 2013-2014 навчальний рік – теоретичний етап, підбір психодіагностичних методик та їх апробація;
3. 2014/2015 навчальний рік – розробка просвітницької програми для старшокласників «Впевнено крокуємо у доросле життя».

4. 2015/2016 навчальний рік – апробація просвітницької програми для старшокласників «Впевнено крокуємо у доросле життя».

5. 2016/2017 навчальний рік – розробка та видання методичних рекомендацій за результатами експерименту.

Експериментально-дослідна база: науково-методичний центр управління освіти Житомирської міської ради, Житомирська ЗОШ I-III ст. №33, Житомирська ЗОШ I-III ст. №27, Житомирська ЗОШ I-III ст. №7 ім. В.В. Бражеєвського, Житомирський міський ліцей при Житомирському Державному технологічному університеті.

Висновок. Аналіз соціально-педагогічної, психологічної, соціологічної та філософської літератури засвідчує, що на сьогодні не існує єдиного визначення поняття “соціальна компетентність”, відсутні як діагностичні методики, так і методики формування соціальної компетентності, які б враховували особливості старшого підліткового віку.

Ефективність процесу формування соціальної компетентності старшокласника підвищується за рахунок спеціально створених психолого-педагогічних умов.

Література:

1. Докторович М.О. Компетенція та компетентність особистості: аналіз наукових джерел //Соціальна педагогіка: теорія та практика. – № 4. – 2006. – С. 21 – 26.
2. Докторович М.О. Соціальна компетентність: співвідношення наукових категорій /Матеріали IX міжнародної науково-практичної конференції “Наука та освіта - 2006”. - Т. 2. Педагогічні науки. – Дніпропетровськ, 2006. – С. 81-89.
3. Життєва компетентність особистості /Сохань Л.В., Єрмаков І.Г., Несен Г.М. – К.: Богдана, 2003. -520с.
4. Зильберман С.В. Формирование моральной компетентности студентов в процессе изучения психолого-педагогических дисциплин. – Дис. канд. психол. наук. – Красноярск, 2004. – 206с.

5. Малая О.Г. Развитие социальной компетентности личности в условиях корпоративной культуры. – Автореферат дис. канд. психол. наук. – М., 2005. – 23с.

Очікуванні результати та форми їх подання

№ з/п	Очікуваний результат	Форма подання
1.	Теоретичне обґрунтування моделі формування соціальної компетентності старшокласника.	Наукові статті
2.	Розробка просвітницької програми для старшокласників «Впевнено крокуємо у доросле життя».	Програма для старшокласників «Впевнено крокуємо у доросле життя».
3.	Апробація просвітницької програми для старшокласників «Впевнено крокуємо у доросле життя».	Звіт про експериментальну роботу
	Методичні рекомендації для педагогічних працівників з використання просвітницької програми.	Методичний посібник